61 štev. V Ljubljani, v torek 8. junija 1880. Letnik VIII.

Inserati se sprejemajo in velja tristopna vrsta:
8 kr., če se tiska 1krat.
12 „ „ „ „ 2 „
15 „ „ „ „ 3 „
Pri večkratnem tiskanji se cena primerno zmanjša.
Rokopis
se ne vračajo, nefrankovana pisma se ne sprejemajo.
Naročnino prejema opravništvo (administracija) in ekspedicija na Dunajski cesti št. 15 v Medijavovi hiši, II. nadstropji.

SLOVENEC.

Političen list za slovenski narod.

Po pošti prejeman velja:
Za celo leto . . 10 gl. — kr
za pollleta . . 5 „ — „
za četrt leta . . 2 „ 50 „
V administraciji velja:
Za celo leto . . 8 gl. 40 kr
za pol leta . . 4 „ 20 „
za četrt leta . . 2 „ 10 „
V Ljubljani na dom pošiljan veljá 60 kr. več na leto.
Vredništvo je Poljanski nasip št. 48.
Izhaja po trikrat na teden in sicer v torek, četrtek in soboto.

Glavno bojišče.

Zdaj, ko se vlada pripravlja, zadovoljiti češki narod in zagotoviti mu narodno ravnopravnost, zdaj ko biva sam cesar med tistim narodom, da ga navdihne z novim upom ter mu pokaže svojo naklonjenost; zdaj obhaja tudi nas Slovence skušnjava, da bi vskliknili: Kje pa je naša ravnopravnost? Ali bomo mi kar pri starem ostali? Ali smo za to s Čehi vred v opoziciji stali? Vendar če prav premislimo, bomo spoznali, da bi ne bilo na času, ako mi zdaj preglasno vpijemo.

Istina je, da se borimo v eni vrsti s Čehi vred. Pa moder vojskovodja vodja ima svojo vojsko tako razpostavljeno, da ne sme cela na enkrat v ogenj; nekaj je ostane v rezervi, da pritisne, kedar so druge čete že vpehane. Glavna bitka se bije zdaj na Češkem, tam je glavno bojišče. Cela falanga ustavovercev, v prvi vrsti nemški Pemci, vrgli so se Čehom nasproti in hočejo zabraniti ravnopravnost češkega jezika. Štajerski in koroški Nemci, ob ktere bomo mi trčili, kedar pride slovensko prašanje na vrsto, stojé zdaj še bolj v rezervi, zato moramo tudi mi Slovenci še v rezervi ostati, dokler ne pride pravi čas za nas. Tudi v Galiciji je še mirno, razun malih pritožeb rusinskih je malo slišati o strankarskih bojih v Galiciji. Glavno bojišče je zdaj na Češkem, odločiti se ima, ali bodo Čehi zadobili popolno ravnopravnost ali ne. Ako je glavni oddelek armade premagan, potem se morajo tudi drugi oddelki umakniti, ako pa ta zmaga, potem se mora sovražnik tudi tam umakniti, kjer je prej še trdne pozicije imel. Ako Čehi s svojimi terjatvami prodrejo, potem je vojska tudi za nas Slovence dobljena, ker moč ustavovercev je potem popolnoma uničena. Ako bi pa Čehi ne zmogli, potem je za nas bolje, da se nismo glavne bitke udeležili, ker so naše moči še vse cele in nepoškodovane; splošnega izida pa naskok maloštevilnih Slovencev odločiti ali predrugačiti ne more. Čehi so močni dovolj, da sami izvojujejo boj za svoje bitje, tem lože, ker jim je vlada in krona prijazna. Zato mi le počakajmo in ostanimo v rezervi tako dolgo, da se tamošnja bitka odloči. Čehi dobro vedo, da imajo na nas zvestega in pogumnega zaveznika, in vedeli nas bodo že o pravem času poklicati.

Zdaj nas pa še ne potrebujejo, zato pa počakajmo. Kedar bo moč centralizacije zdrobljena, potem nam bo lahko, pridobiti tudi za se, kar se bo dovolilo Čehom. Ako se Ljubljana in Praga odtegneta nemškutarskemu vplivu, potem je Zader že rešen, in Insbruck bo prosto dihal, Levov je že zdaj precej samostojen.

Zmaga Čehov pomeni tedaj toliko, ko federalizem. Po krepki pisavi čeških listov soditi, smemo upati, da Čehi ne bodo odjenjali, da bodo zlomili moč centralistične birokracije in pa vpliv dunajskih judov, ter prevpili resolucije nemških Pemcev, in potem je zmaga naša na celi črti gotova. Potovanje cesarjevo je za ta boj velikanke važnosti; kajti pri vseh prejšnih naskokih je Čehom največ to škodovalo, ker so ustavoverci ljudem pravili, da hoče cesar imeti centralizem in germanizacijo, zdaj pa je cesar sam pokazal, da mu je češki narod ljub, z ljubeznjivim občevanjem s češkim narodom je vladar osvedočil svojo nepristranost v tem političnem boji; zato se ustavoverci ne bodo smeli več na cesarja sklicevati, kedar bodo svoje čete v boj zoper Čehe gonili, in to jim bo mnogo moči in veljave vzelo, to jim bo močno, močno škodovalo.

Zato smemo z veselimi nadami gledati na glavno bojišče na Češkem, ter upati, da se bije tam glavna bitka tudi za nas. Kolikor radi tudi mi vsak hip skočimo na bojišče, vendar se moramo v tem trenotku zatajevati in čakati v rezervi, dokler se bitka na Češkem ne odloči. Tega pa smejo Čehi preverjeni biti, da kakor so naši sinovi na fizičnih bojiščih v Italiji in v Bosni sijajno in slavno zmagovali, da bomo tudi mi duševni bojevniki slovenski na političnem polji ostali zvesti zavezniki Čehov, ter nepremakljivi v naših nazorih, da stojimo trdno, kakor skale naših planin, za katoliško vero, za slovansko narodnost, za avstrijskega cesarja.

Politični pregled.

Avstrijske dežele.

V Ljubljani 7. junija.

Danes so se pričeli **deželni zbori.** Od vseh strani se prerokujejo viharne debate. Naša stranka ima večino v deželnih zborih na Tirolskem, Solnograškem, v Galiciji in Dalmaciji. Od teh zborov se pričakuje, da bodo energično povdarjali naše nazore. Slovanske dežele Češka, Moravska in Kranjska imajo žalibog ustavoverne večine. To je mogoče le zaradi krivičnih volilnih redov. Čehi so se bili pogo-

Pijanec.

Našim ljudem podomačil Vilinski.

3. Domače življenje.

(Dalje.)

Mladi mlinar ni vedel, kaj bi dejal. Prav nerad je videl, da gre Štef iz službe. Bil je najbolji hlapec, vse mu je lahko izročil, tako spretno mu je šla vsaka stvar izpod rok. Na to mu pravi:

„Veš kaj, Štef? Jaz te imam rad, ker si tako delaven pa razumen, veš, pameten bodi, pameten, pa ostani. Vse jej ne smeš zameriti; ona s tabo dobro misli; da pa nerodnosti ne mara trpeti, tega jej pa tudi nobeden, ki je pameten, ne bo pregovarjal. Le pri meni ostani, Štef. Bom že z njo govoril, da naj s tabo bolje ravna.“

„Ne minute več ne ostanem; sit sem tacega sala, do grla, do ušes, pa še čez sem sit take soli. Zakaj bi si življenje grenil, če treba ni? Hlapec, bore siromak, nimam nič pod milim Bogom, pa še to malce veselja, ki si ga človek privošči, se mu pregovarja. To ni nikomur podobno, ne konju ne psu. Celi teden garam kakor črna živina, v nedeljo naj pa doma bom, aha! kakor stara baba za pečjo. O tega pa ne. Kaj še!“

Janko videvši, da nič ne opravi, seže po denar in hlapca plača. Dobrega delavca, seveda, vsak nerad izgubi, zato mu dé:

„Pri meni si se zmerom vrlo obnašal. Svest si bodi, da te bom rad povsod priporočil, pa kadar hočeš, pridi nazaj, ako boljega mesta ne dobiš, rad te bom sprejel.“

„Gospodar“, pravi hlapec in krupna solza se mu prikrade v oko, „ne grem rad od vas. A preden odidem, bi vas rad nekaj podučil. Vaša žena je poštena, to je živa resnica in tega ne more nobeden tajiti, ali ona dobro ve, da vam ukazuje. Če pojde tako, vam bo še drugače uro navila, njene pesmice bote peli, pa spominjali se bote, kaj vam je Štef povedal; ljudje se vam že posmehujejo.“

Štef poveže svoje češplje, vrata precej trdo za sabo zapre, pa odide.

„Gorke mi je povedal“, govori Janko sam s saboj in roke na hrbet devši po hiši stopa gori in doli. „Žena, pravi Štef, da meni ukazuje, da mene gospodari. Pa saj je vse dobro, kar stori, bolje ne more biti. Pa to ukazovanje in to gospodarjenje, to me jezi. Žena bo ukazovala možu? meni bo zapovedovala? Bo treba na noge stopiti, jej bo treba peroti pristriči, pokazati, kdo je gospodar pri hiši. Ljudje se mi posmehujejo? ne bo dal. Nekdaj ni bilo tako; kadar sem šel, vsak je kučmo z glave snel. Ko sem šel v cerkev, vsi so na-me gledali, prav zabodeno so me gledali, kar zijali so — in zdaj posmeh? Zmotila se je mlada mlinarica, če misli, da bo ona meni gospodarila, zmotila se je, pa še hudo se je zmotila; bo videla, kdo je gospodar; jaz sem gospodar, tudi jaz; ne bom jej doma čepel. Drugi so tudi gospodarji, pa gredo malo ven ali pa veliko, kakor nanese, med svet in v krčmo, pa so vendar pošteni možje.“

Tako je besedičil Janko sam s sabo.

Nato gre v mlin, k poslom gledat, pa se znosi nad njimi. Kakor kdo obrne, mu ni prav; vsak jo sliši. Za nameček pa še enkrat vse dobro ošteje, češ, do bodo znali, kdo je gospodar.

Ko pride h kosilu, ga Katinka ljubeznjivo pobara, kaj se mu je danes pripetilo, da je tako nasajen.

dili z grofom Taaffejem, da bo volilni red za Česko spremenil. Vsled tega bo vlada predložila českemu zboru postavo za spremembo volilnega reda. Tudi deželni odbor češki je dobil od deželnega zbora nalog, sostaviti nov volilen red; pa dr. Schmeikal je rekel v seji dež. odbora, da on kot referent o tej stvari ne bo stavil nobenega predloga, ker so se politične razmere tolko spremenile, in ker itak vlada hoče enak predlog staviti. Nemški Pemci pač ne marajo za spremembo volilnega reda, ki jim je tako ugoden, in zelo verjetno je, da bodo tudi vladni predlog o tej zadevi zavrgli, kar lahko storé, ker so v večini. V tem slučaji je Taaffe obljubil, da bo deželni zbor razpustil. Vsakako se je tedaj nadejati viharnih debat.

O kranjskem deželnem zboru vedó nemški listi povedati, da bodo naši poslanci vstopili s protestom, da so hoteli izostati, pa da vstopijo na željo vlade itd. Mi ne vemo nič o tem, in nismo nič slišali, da bi se naši kedaj pogovarjali o izstopu. Želeti bi pač bilo, da bi naši vladi povedali, koga zastopa sedanja nemškutarska večina, kako da je nenaravna, in kolika krivica za Slovence je nadaljni obstanek te čudne večine, ki zastopa komaj 5% celega prebivalstva.

Mesto **Brno**, ki stoji na slovanskih tleh, oklepa se enako Celji ali Mariboru z vso renegatsko zagrizenostjo svoje nemškutarije. Slovanskim društvom je tamošnji magistrat prepovedal, udeležiti se cesarjevega sprejema. Tudi hočejo zdaj za župana izvoliti zagrizenega tevtovca Winterhollerja. Toliko vpijejo o „nemškem značaji“ svojega mesta, da pride človek skoraj v skušnjavo misliti, da se nečesa bojé, in da mora biti v Brnu mnogo Slovanov, sicer bi ne bilo treba toliko vpitja. V resnici živi v Brnu skoraj toliko Čehov, kakor Nemcev, in to je, kar jim žene mrzel pot iz čela.

Iz **Koroškega** se piše, da ima naš Einspieler mnogo upanja, voljen biti v deželni zbor. V četrtek je volitev. Bog daj srečo!

Pri volitvi v velikem posestvu na **Moravskem** za deželni zbor je bil v prvem razredu voljen kandidat naše stranke, grof Podstatsky, v drugem pa ustavoverni grof Stockau.

Na **Goriškem** je bil v deželni zbor namesto Winklerja voljen Matija Janko, bovški župan. Čudno se nam zdi, da nam tamošnji rodoljubi nič ne sporočé o tej volitvi in o izvoljenem poslancu. Baron Pino, ki je bil deželni poslanec na Goriškem in v Istri, odložil je oba mandata.

Vojna Krajina se bo menda vendar združila s **Hrvatsko**. General Filipovič je hodil te dni po Krajini, ter graničarjem rekel, da bodo kmalo poslance volili. Ker nimajo svojega deželnega zbora v granici, umeje se to tako, da bodo volili poslance za deželni zbor hrvatski. Mi čestitamo Hrvatom k tej pridobitvi, kajti s tem se bo Hrvatska precej ojačila. Granica je iskreno narodna, in za madjarone tam ni dobiti tal. Poslednji čas je že bil, da se tudi vojna Krajina udeleži ustavne svobode, ter stopi tako v kolo drugih dežel avstrijskih.

Vnanje države.

Grški kralj je potoval v Pariz in London, ter prosil pomoči zoper Turke. Kolikor se sliši, doseglo se je popolno porazumljenje med francoskim in angleškim kabinetom gledé grških zadev. Obe zapadni velevlasti bosta podpirali grške težnje proti Turčiji. Za Turke se obrača vse na slabo, posebno odkar je angleško vlado prevzel Gladstone.

V **laškem** paalamentu ne morejo priti do reda in miru. Stranke se boré za službe in za ministerske stole. Nobena večina ni stalna; danes ima vlada večino, jutri opozicija, ker „disidenti“ skačejo iz tabora v tabor, kakor jim bolje kaže. V bistvu pa so vsi enih misli, saj so vsi liberalci, ker se katoliška stranka volitev ne udeležuje. Celo „N. fr. Presse“ priznava, da bi bilo dobro, ko bi v parlamentu sedela kaka katoliška stranka, ker potem bi bili liberalci vsaj edini, in vsled principijalnih bojev napravile bi se bolj trdne razmere. Pišejo tudi od drugih strani, da se bo dolgo tako ostalo, in da bodo sv. oče katolikom svetovali, udeležiti se volitev. Bomo videli.

V **Bolgariji** bodo v kratkem začeli svoj denar kovati, in sicer iz bakra, srebra in zlata. Državni stroški znašajo 18 miljonov, od teh 11 za vojaščino.

Izvirni dopisi.

V Ljubljani 2. jun. Carbonari t. j. ogljarji ali premogarji so poleg nemčurjev sedaj našemu mestu najhujša nadloga. Od jutra do večera prevažajo svojo robo po mestu ter jo naznanjajo z zvonci večimi in manjšimi. Naznanjevanje to je prvič nepristojno in nespodobno, ker se godi z zvonci, kakoršni se rabijo sicer v cerkvi, pri službi božji, pri cerkvenih opravilih. Mnogokrat so grajali to že domači in vnanji, misleč, da gredo obhajat ali v cerkvenem sprevodu. Cerkveno, nravstveno čutilo se žali, in naše mesto v tem oziru ni še tako vnémarno, in premnogi obžalujejo, da se ta žaljiva naredba ne odpravi. Vemo, da se je prepogosto ali preglasno pozvanjanje k sv. mašam ali k bolnikom grajalo, to grozno žvenklanje pa se ne prepové! — Drugič je to vsem meščanom nepotrebno, nevgodno, zoperno. Koj zjutraj zgodaj se pojajo po mestnih ulicah in cestah po trije zapored in ropotajo, da odmeva po hišah, cerkvah, šolah, po vseh prostorih, in se vsaki posebej sliši vsako hišo najmanj po sedemkrat. To se povrača velikrat pred kosilom, to spet po kosilu, to na večer skoro do poznega mraka, koliko trpijo stari, priletni, ki bi časih radi malo počili, in bolniki po teh strašilih! Kaj takega se ne godí, ne dopušča nikjer med olikanimi ljudmi, po izobraženih mestih. Tudi pri nas naj se premogarjem odkažejo nekteri gotovi prostori, pa bode vstreženo vsem. Sedaj pa se vse čudi temu, da se pusti to karbonarstvo tako dolgo in po tako žaljivem načinu. Ali gospod župan ne sliši, jeli mar gluh? se poprašujejo ljudje. Ali je gluh le za zahtevanja in prošnje národnih mestnih odbornikov? Vsaj se je prvikrat v imenu premnogih meščanov pritožil g. Regali, in sta ga drugikrat podpirala v tem gg. dr. Bleiweis in dr. Zarnik! Te dni je vnovič prisegel g. župan, toraj se smemo nadejati, da bode z večo novo marljivostjo skrbel za red in mir po našem mestu ter se milostnejše oziral na prošnje pritožbe ljubljanskih meščanov. Utinam!

Izpod Čemšeniškega Podšentjurja, 6. junija. (Toplice. Pošta. Šola. Belvedere.) Ne morem si kaj, da ne bi javno naznanil, kako važne znamenitosti se ve za naš do sedaj tako zapuščen kraj, se godijo v naši prijetni dolinici.

Imamo toplice 26° C. toplote, ki so bile že pred tremi leti kaj okusno pripravljene za občno rabo, samo stanovanj še do letos ni

---

„Ka-áj? nasajen?“ se Janez robato in jezljivo poprašuje.

„No, nekaj je že, ki si danes po mlinu tako bučal. Poslom še zdaj po ušesih zvoni. Menda se lahko popravi. Morda sem pa jaz kaj zakrivila?“

„Ti, prav za prav, ne.“

„I, Janko, nekaj imaš že zoper mene; samo povedati nečeš. Le povej mi, odkritosrčno, kaj da je. Saj vem, da nisem brez pogreškov. Napake imam, pa sama zá nje ne vem. Povej mi jih, pa jih bom odpravila. Ali nisem vredna tvojega zaupanja?“

„Le verjemi, da nimam nič zoper tebe. Le to me jezi, da je Štef iz službe šel. Priden je bil, da malokteri. Pa tako dolgo je bil že pri hiši, pa zdaj mi pete odnese, zdaj ko ga je najbolj treba. Raje bi zgubil sto forintov, raje. Izgovarja se na-te, da si mu preveč na prste stopala, da si ga prijemala za vsak nič.“

„Res, žal bi mi bilo, ko bi bila jaz tega kriva. Pa le poglej. Njegovi materi sem dajala kruha in kaše, pretekli teden sem jej poslala cel čebriček masti, vselej sem jej rada kaj živeža poslala, da je mogla živeti. Štefu sem pa dala nove hlače in pa tvojo srajco, ki je nisi nosil, ki ti je bila premajhna in pa vse tisto, kar ima zdaj na sebi. Vidiš, to ima vse od mene; še predobra sem mu bila, predobra. Pa kaj čem? Štef se je ves popačil in spridil. Sam veš, da ga rad potegne, prerad in preveč. V nedeljo je bil v krčmi, je vse zapil in pognal, ves zaslužek celega tedna. Ta praznik je pa ves pijan domu prirazgrajal, se drl pa rjul kakor zverina in še preklinjal in ko bi vedel, kako ti zna, še moliti ne zna tako! Drugo jutro mu povem, da to ni lepo, da kaj tacega ne bomo trpeli. Mesto da porednež obljubi, da ne bo več, se mi je pa grobo odgovarjal in še zmerjal me je; vidiš, pa tebi nisem nič povedala, da bi sodni dan ne bil. Od takrat je bil jezen. Ali sem tega jaz kriva? Nikar se ne jezi. Pijanec je hujši... kaj bi rekla....; blagoslov božji gre od hiše in pa druge pohujšuje.“

„A, tako je? tak tiček je? To si pa že dobro storila. Dvesto forintov imam raje manj zaslužka, nego táko zver v hiši.“

Kakor da počiva božji blagoslov nad mlinom, tako je šlo vse lepo naprej. Mladi mlinar, česar koli se je bil podstopil, vse mu je po volji steklo. Kaj pa da! Drugi mlinarji so ga zavidali, semtertje so ugibali, odkod in kje in kaj. Le to jim nikdar ni v pamet treščilo, da Prašnikovi zato dobro izhajajo, ker so pobožni in pošteni; neumni so bili kakor noč. Mladi mlinar je bil zmerom pri delu, brez posla ni bil nikdar in kar je počel, je tudi vedel kako in zakaj. Mlinar je dobro vladal svojo družino in svoje hlapce. Šli so, pa urni so bili kakor ura, nobenega ni pustil praznovati; je pa tudi vsakemu natanko dal, kar in kolikor mu je šlo. Žita, ki ga je kdo v mlin prinesel, je dobil vsak pošteno mero nazaj, kakor je bilo tudi pri starem očetu Prašniku, ki nikogar ni oderal in še na posodo je dajal, pogosto brez obresti. To je storilo, da je bil povsod priljubljen in spoštovan. Mlada mlinarica je bila taka žena in gospodinja, da se je vsak nad njo zgledoval, tako je bila razumna, pridna in čedna. Naši ljudje pravijo, kdor če poznati, je li gospodar ali gospodinja za kaj ali za nič, naj pogleda na gnojišče in pa v kuhinjo. Pa res je tako. Kjer ni gnojišča ali pa kjer je okoli in okoli; kjer je v kuhinji vse razmetano in nečedno, ondi je zanikern gospodar in nemarna gospodinja. Pri mlinar-

bilo. Sedaj je v Prešnikarjevem gradu na Mediji dosti sob pripravljenih za goste. Tudi v farovži se dobe sobe. Sicer so bile toplice do sedaj bolj slabo obiskane, ker ni bilo stanovališč, ali sedaj se pa nadejamo dosti gostov, kakor je tudi gosp. Prašnikar obljubil, da bo letos došlo dosti imenitnih gospodov iz Gradca, Dunaja in od drugod. Voda sicer ni tako močno topla, kakor v drugih toplicah, vendar pa se mora pripoznati, da ima gotovo zdravilno moč v sebi. Za tako zvano „Sommerfrische" je pa kakor nalašč.

Druga znamenitost je pa poštna postaja, ktero smo dobili 1. junija tega leta. Ekspeditorica je gospica Naglasova iz Ljubljane in stanuje na Obreziji. Naš orglar in njegova žena nosita pisma vsaki dan dvakrat na pošto. Hvala Bogu, da smo to dobroto dobili, za ktero se imamo gosp. Prašnikarju najbolj zahvaliti, ker on si je neizrečeno veliko za-njo prizadeval in je tudi marsikaj žrtoval; zdaj pa še pravi, da ne bo odnehal poprej, da bo šla še letos skoz našo dolino vožnja pošta, da bo še letos postiljon skoz Podšentjur tako na poštni rog trobil, da bo po vseh hribih odmevalo. Bog daj, da bi se še to uresničilo, potem bo še prijetniši v naši nekdaj „Černi", a sedaj krasni dolinici.

Tretja znamenitost pri nas je šola, zarad ktere je dvakrat okrajni glavar iz Litije in sicer vselej v soboto popoludne prišel, da se je vstanovil krajni šolski svet, kterima na čelo so postavili J. Mohorja, posestnika iz Šemnika. Dosedanja mežnarija bo predelana za šolo, gosp. duhovniku pa se bo sozidal za farovžem nov hlev in pod. Tako tedaj bomo imeli tudi mi v podružnici velike Čemšeniške fare svojo lastno šolo, h kteri bodo spadale tudi občine Šemnik in Podlipovica.

Zadnja znamenitost je pa Belveder, stoječ na prijaznem griči nad farovžem, kterega je dal delati tudi gosp. Prašnikar iz samih kosmatih smrek z okroglo streho, ki je jako umetno narejena, da dež, kjer hoče, skoz kaplja, ktero dela tesar Štefanov Grega že skoraj tako dolgo, kakor Noa barko, pa je še dozdaj ni dodelal.

Od slov. meje. (Napredek in germanizacija.) Naši narodni protivniki imajo vedno napredek v ustih. Zarad napredka in zarad znanosti bi morale biti šole nemške, zarad napredka se mora po naših uradih nemški uradovati, da se bo tudi slovenski kmet ponemčil in mogel napredovati v znanostih. Nemški centralistični listi nam dan na dan tulijo, da se le v nemščini more kdo omikati. Ker pa ti dobrotniki ljudstva tudi nam Slovencem le dobro hočejo, zato se prizadevajo tudi v vse naše šole celo v ljudske vriniti nemščino, da bo naš sedaj še neotesani slovenski kmet mogel napredovati v kulturi, kar brez nemščine ni mogoče, to je tako gotovo, kakor bi bilo z žebljem pribito. Da naš slovenski kmet ni omikan, ker nemščine ne zna, to lahko vsak ve, kdor le bere ljubljanski „Tagblatt" in dopise iz Ljubljane v dunajskih listih ali „Tagespošti."

Zraven teh dovolj jasnih dokazov po nemških listih, da se vsa Avstrija od pruske meje do Budove v južnem konci mora ponemčiti, se pa mora še to v poštev jemati, da sta že Marija Terezija in Jožef II. hotela celo cesarstvo germanizirati. Njih politika je gotovo bila avstrijska, in kdor se jej protivi, je izdajavec Avstrije. Se ve, da sami ustavoverci vedno tako strogo ne branijo politike cesarja Jožefa, temuč le takrat kadar je njim v prid. Ko smo pa mi morali osvojiti Bosno, so se pa vsi ustavoverci temu protivili, da si je tudi ravno ta cesar vedno gojil politiko, da se Avstrija mora razteguiti na vzhod. Iz tega se razvidi, da centralisti niso vedno konsekventni, pa čemu konsekvencija, če germanizaciji ne koristi. Bosno germanizirati je pa težavna stvar, če že drugih avstrijskih Slovanov dozdaj ni mogel še požreti nemški želodec. Če Bosno pridobimo, bo v naši državi še več Slovanov in Avstrija se ne bo mogla še dalj časa imenovati nemška. To so pa že lahko naprej vedeli, da slovenski Bošnjaki ne bodo vneti za „deutsche „Staatssprache". Iz tega je razvidno, zakaj so se nemški ustavoverci tako bali prisvojenja Bosne, kakor hudič križa. Če smo jo posedli, to ni njihova zasluga. Če to vse primerjamo, vidimo, da ustavoverna ali konservativna stranka ne zagovarja centralizma zaradi tega, da ga je že cesar Jožef za dobrega spoznal, a le zaradi svojih interesov, in ker bi radi nemštvo razširili do Adrije, to je iz sovraštva do nenemških, osobito slovanskih narodov.

Vendar malo preglejmo, je li res nemščina tako potrebna napredku znanosti in kulturi. Mi mislimo, da ne. Ako bi bilo to resnica, bi vse francoske in angleške visoke šole bile za nič, in Angleži, Lahi, Francozi bi bili vsi tepci in neumneži, ker se niso učili znanosti na podlagi nemškega jezika. Da to ni res, to bi še celo najzagriznejši nemški centralist priznal. Dandanes tudi ni več nobenega priviligiranega znanstvenega jezika, kakor je bila prej latinščina; le v diplomaciji je francoščina, ne pa nemščina splošni poslovni jezik. V vseh jezikih, kteri imajo le potrebno literaturo, se lahko predava znanost. Tako so že na vseučiliščih uči v švedskem, danskem, grškem in madjarskem jeziku, da si ti jeziki niso dosti razprostraneni. Ravno tako bi se brez škode smelo razlagati v češčini, saj česka literatura je dovolj razprostranena čez vse stroke znanosti, da zadostujejo potrebam vseučiliščnikov. Čehi imajo dovolj znanstvenih talentov, da lahko preskrbe vseučilišče s potrebnimi učnimi močmi. Že mnogo let je v Pragi česka politehnika, ki vzgoja tehnike ne le za Česko, temuč pošilja inženirje celo v tuje države, kjer so ž njimi popolnoma zadovoljni. Da Čehi niso tako zabiti in jim ne manjka inteligencije, kaže jasno ustavoverno agitiranje proti vladni naredbi o enakopravnosti českega in nemškega jezika v uradih. Ko bi Čehi ne imeli potrebnih moči za urade, bi centralisti ne napenjali takih sil proti tej naredbi, kar bi praktično se ne dalo izpeljati in ostalo mrtvo dete. Zdaj pa, ko čutijo, da je med česko inteligencijo dovolj sposobnih mož za vse uradniške mesta, da bi nemški uradniki, ki se iz malomarnosti niso hotli učiti druzega deželnega jezika, ne bili zavirani od českih pri avanzirovanji, in da bi se Nemci, ne znajoči češki, mogli vrivati povsod v urade, in bi Čehi povsod imeli prednost. Ravno tako je z vseučiliščem, ko bi Čehi ne imeli znanstvenih sil, bi se Nemci ne protivili enakopravnosti češčine na vseučiliščih. Še veselili bi se, ko bi Čehi ne mogli dobiti profesorjev, ali bi bili prisiljeni stolice nastaviti s slabimi močmi, kterih bi nikdo poslušati ne hotel. Ker pa imajo Čehi dovoljno znanstveno podkovanih mož, se boje Nemci, da bi nemško razlagajoči profesorji ne ostali brez slušateljev. Znano je, da je na praškem vseučilišči mnogo nemških zagrizencev nastavljenih, kterih znanstvene sposobnosti so dvomljive.

Eden drugih vzrokov, ki jih Nemci navajajo proti českemu vseučilišču je, da bi Čehi bili potem izolirani od drugih učenjakov Evrope in bi se zanje nikdo ne zmenil; njihovo znanstveno delovanje bi ne koristilo znanstvenemu svetu. To je pa tudi le prazen ugovor Čehi imajo strokovnjaški matematični list, v katerega pišejo razun Čehov tudi nekteri Nemci mej njimi za zgodovino matematične vede jako zasluženi dr. Günther v Ansbachu bivši privatni docent na politehniki v Monakovem. Tako je razvidno da bi Čehi ne bili izolirani, kakor nemški centralistični listi kriče. Sami bi vse eno razumel inemščino, ker bi se je na srednjih šolah, kakor drugi deželni jezik učili, Nemci bi pa njihove važnejše matematične dela že tudi prevajali v nemščino, saj to tudi store z ruskimi deli, dasiravno so Rusi sovraženi v Nemčiji. Kakor se češki tehniki, ki so se učili na češkej politehniki, niso obdali s kitajskim zidom, a najdejo pot daleč po svetu, ravno tako bi češki učenjaki ne bili izolirani, če bi vsi predmeti v Pragi učili po češki.

Pa pustimo češke zadeve in povrnimo se k domačim. Pri nas gotovo naj bolj pogrešamo slovenskih srednjih šol. Nemški ustavoverci se njim upirajo in to pravijo iz dveh vzrokov. Prvič ni slovenska literatura zadosti velika, da bi se učenci mogli izobraziti, posebno manjka slovenskih učnih knjig, drugič bi pa slovenski dijaki ne mogli shajati na nemških vseučiliščih. Eni zgovor tako piškav, kakor drugi. Hervatje tudi nimajo svoje politehnike, pa v eneh nimajo hrvacke realke, pa njih dijaki dobro shajajo po nemških politehnikah. Na Švicarskem so srednje šole v nemških krajih nemške, laških laške, francozkih francozke, pa vendar vsi učenci, ki si izvolijo višji tehnični poklic, lahko z dobrim vspehom izhajajo na ciriškej politehniki, kjer se skoraj vsi predmeti razlagajo po nemški. Ravno tako bi slovenski dijaki izhajali po nemških vseučiliščih, naj bodo tudi gimnazije slovenske. Že višje je bilo omenjeno da centralisti niso strogo konsekventni, tudi v našem šolskem vprašanji so to kaže. Vsak pametni človek ve, da bo pri dvajsetih letih ložeje shajal, če se mu bo nemški predavalo, ker mu je um že bolj razvit in bo še celih 8 let učil se nemščine kakor predmet, kakor pa deček v prvem gimnazijalnem razredu, če se mu je v nemščini razlagalo, katerega duševne zmožnosti še niso tako razvite in se z nemščino ubijal komaj dve ali tri leta; le nemškim centralistom to ne gre v glavo. Kar se slovenske literature, bo pa tudi sha-

---

jevih je bilo vse v najlepšem redu, vse je bilo lepo pospravljeno, počedeno in osnaženo, da je bilo res veselje stopiti v Prašnikovo hišo. Videlo se je, da tukaj vse cvete in napreduje, da je vse zdravo in veselo. Vedel je mladi mlinar, da Čič ne dá nič, da Bog dá delavcu a ne légavcu. To se vé, da noben človek ni brez sovražnikov. Tudi Prašnik je imel dosti zavidnikov, zlasti oné, to je mlinar iz Jarovine, ta mu je bil gorak, pri kterem je šlo vse rakovo pot. A mesto, da bi bil Jarovinec spoznal, da je tega sam kriv, je pa na Prašnika zvračal, kakor znajo taki ljudje; ustil se je, kdor ga je hotel poslušati, da ga Prašnik spodlezuje, spodkopava in obrekuje in da zato ljudje k njemu v mlin ne nosijo. Pa to je bila kosmata laž. Prašnik mu je sam velikrat mlevi poslal in ga ljudem priporočal. Da mu je slabo šlo, namreč mlinarju na Jarovini, se ni čuditi, zakaj Jarovinski mlinar ni dosti maral ne za vero, ne za cerkev, ne za pošteno življenje in če je sem pa tje v cerkev zašel, so si na tihem šeptali: „lejte, lejte, še mlinar z Jarovine je v cerkvi, kdo bi si to mislil!"

(Dalje prih.)

jalo, res ni velika, pa ima mnogo zdravega jedra. Če bi se malo osirali poguku slovenščine na druga slovenska narečja in bi pridobitva slovanskih knjig z malo premeno knjigotrštva in z večjim oziranjem na slovansko slovstvo v šolskih biblijotekah zlajašla, bi slovenski učenci sreonjih šol kmalo lahko čitali hrvaške in ruske pisatelje. Zraven bi pa tudi nemško literatura zanje ne bila zaklenjena. Ker bi se učili nemški jezik kakor predmet bi kmalo lahko vpotrebljevali nemške klasike. Schiler in Göthe bi bila slovenskim dijakom ravno tako dobra kakor zdaj. Učne knjige bi se pa dobile, da bi le pisatelji vedeli, da njih trud ne bo zastonj, in založnikim, da se jim ni bati zgube. To bo pa kadar dobimo slovenske srednje šole. (Konec prih.)

Domače novice.

V Ljubljani, 8. junija.

(† **Dr. Razlag**) Z Brežic nam poroča telegram, da je v nedeljo po daljem bolehanji na želodci umrl gosp. dr. J. Razlag, bivši deželni in državni poslanec in nekoliko časa tudi deželni glavar na Kranjskem. Pogreb je danes. Kakor znano, se je bil dr. Razlag pred več leti odpovedal vsemu političnemu delovanju in živel v Brežicah kot odvetnik in oskrbnik grof Attemsove grajščine. Več o njem bomo že še spregovorili.

(*Sokolski večer*) v nedeljo je bil jako živahen, čitalnične gostilne prostori vsi zasedeni do zadnjega kota. Program se je lepo vršil, posebno petje. Kar je pa človeka moralo še najbolj veseliti, je to, da se je slišalo prav malo nemškega govorjenja, še celó ženski spol se čedalje bolj poprijema slovenske govorice. Le tako naprej in kmalu ne bo nihče več mogel tvezti, da je Ljubljana nemško mesto. — Tudi gostilničar se je dobro obnesel s postrežbo in jedjo in pijačo; posebno dopadlo je puntigamsko pivo, ki je mnogo boljše od Kozlerjevega.

(*Za deželnega poslanca na Goriškem*) je bil pretekli teden na g. Winklerja mesto voljen gosp. Matija Jonko, župan v Bovcu. Po „Soči" priporočani gosp. Tonkli mlajši je ostal v manjšini. Izvoljeni bo gotovo tudi narodnjak.

(*Fotografije.*) Na neko vprašanje iz dežele, kam se je najbolje obrniti, če se kdo hoče fotografirati dati, lahko v listu odgovorimo, ker je stvar kolikor toliko občnega interess. V prvi vrsti bi priporočali g. Ernsta Pogorelca v kolodvorskih ulicak, ker je znan kot dober fotograf že čez 20 let v celi deželi. On je izdelal vse „sokolske grupe", tudi fotografira vsako leto razhajajoče se osmošolce, in druge grupe. Posebno so se dopadale njegove slike altarjev št. Rupertske cerkve in cerkve na Golem. Velike slike (v natorni velikosti) izdeluje on najbolje, in sicer vse fotografično, brez risanja in tuširanja, kar navadno pravi. Ne rečemo, da bi drugi fotografi ne znali delati toda na to se ni treba zmirom ozirati, če ima kteri lepo izlogo; če pa strokovnjak podobe natančneje pogleda, prepričal se bo dostikrat, da niso izdelane po zakonih umetnosti.

(*Odbor družbe kmetijske*) je pretekli teden knjižico „Glavna vodila umnega gospodarstva na majhnem posestvu in z malim imetjem" razposlal prečast. dekanijam kranjskim s prošnjo, naj nekoliko iztisov te knjižice pošljejo gosp. župnikom vsake fare, da jih blagovolijo brezplačno razdeliti takim kmetom, od kterih je pričakovati, da bodo knjižico radi brali in njene nauke na korist svojemu gospodarstvu obračali. Kdor je želi, pa je morebiti ni dobil, naj se obrne do svojega gosp. fajmoštra.

(*„Deseti brat, Kirdžali, Babica"*). Kdor bi imel kterega teh romanov na prodaj, prosi se, naznaniti to v kjučarske ulice št. 3, tretje nadstropje.

Dobro

dolenjsko vino,

naravno in popolno nepokvarjeno se dobiva po manjši in veči meri pri

„Dolenjcu"

(2) *na Starem trgu h. št. 11.*

Časnik za vrtnarje.

V Frauendorfu na Bavarskem izhaja vrtnarski časnik **„Vereinigte Frauendorfer Blätter"**, ki ga izdaja bavarsko vrtnarsko društvo v Frauendorfu. Ta časnik se posebno priporoča vrtnarjem, sadjerejcem, vinorejcem, kmetovalcem in gozdarjem. Cena za pol leta po pošti 3 marke, celoletno 6 mark ali 4 gl. a. v. Naroči se lahko pri vseh bukvarnah. Za premijo se dobi vsako leto en zaboj različnega semena. V tem časniku nahaja se poleg raznih člankov tudi mnogo podob. Vsako leto se oglaša več naročnikov. Kdor si hoče list ogledati, dobi eno številko zastonj.

V Frauendorfu, pošta Vilshofen na Bavarskem.

Založništvo lista:

„Frauendorfer Blätter"

(3) (bratje Fürst.)

Vis. čast. gosp. cerkvenim predstojnikom

se priporoča in ponuja za službo orglavca in cerkovnika izurjen organist blizo 40 l. star, prost in tudi v sadjereji zveden, ki je take službe že več let opravljal.

Več se izvé pri opravništvu „Slovenca."

Zoper

protin in putiko

je dobro zdravilo zelišna voda, ki se imenuje

basorin,

ki je potrjena od cesarja, in jo izdeluje

Franc Wilhelm,

lekar v Neunkirchen.

To zdravilo so zdravniki pregledali in potem je dobilo od cesarja Franca Jožefa I. posebne pravice. S to vodo se mora človek od zunaj trdo pomazati (poribati), ter ima moč, da trganje ustavi, kri pomiri, bolečine utiši, ter je dobro zdravilo zoper slabe živce, zoper slabost in bolečine v udih, zoper protin, trganje, putiko, glavobol, omotico, bučenje v ušesih, bolečine v križu, zoper slabe in utrujene noge, (posebno dobro za gojzdarje, vojake); tudi če človeka v straneh bôde, če ga trga v nogah, in enakih bolečinah je ta voda dobra za mazanje.

Flašica z zdravniškim navodom in z zavitkom vred velja 1 gl. 20 kr.

Na prodaj jo ima (12)

Peter Lassnik v Ljubljani.

Telegrafične denarne cene 7. junija.

Papirna renta 72.80 — Srebrna renta 73.05 — Zlata renta 88.95 — 1860letno državno posojilo 130.25 Bankine akcije 833 — Kreditne akcije 275.— — London 117.60 — — Ces. kr. cekini 5.54. — 20-frankov 9.35

Petelinov Janez.

Povestica iz ne še preteklih časov.

Ta v „Slovencu" priobčena povest iz domačega življenja je zdaj prišla na svitlo v posebni 160 strani debeli knjižici in se dobiva pri Jak. Alešovcu v Ljubljani (ključarske ulice št. 3) mehko vezana po **40 kr.**, po pošti 5 kr. več. Kdor jih pa naroči najmanj 5, ne plača nič poštnine.

Razen te knjige se pri Jak. Alešovcu, dobiva dokler je še kaj iztisov:

Ljubljanske slike. Podoba ljubljanskega svetá pod drobnogledom. Mehko vezane po 60, trdo vezane po 70 kr.

Nemški ne znajo. Burka v enem dejanji. Mehko vezana 30 kr.

Spričevala

o pravem

Wilhelm-ovem

kričistilnem čaju

zoper protin in putiko.

Gospodu Francu Wilhelmu, lekarju v Neunkirchen. Naszály 18. grudna 1875.

Zahvalim se Vam za Vaše izvrstno zdravilo, ki se imenuje Wilhe mov kričistilni čaj. Jaz sem z njim neko ženo v Suttö popolnem ozdravil, ki so skoz 9 mescev najboljši zdravniki k njej hodili, pa jej niso dolzega življenja obetali. Od zdaj kar je ta žena tako hitro okrevala, imajo ljudje tako zaupanje do vašega zdravila, da ga Suttövanci gotovo mnogo pokupijo pri Jos. pl. Töröku, lekarju v Pešti, Königsgasse 7.

Tudi v moji hiši se je prigodilo, da je nekega mladega človeka, ki je pri meni v službi, po nogah trgati začelo, da ni mogel geniti ne rok ne nog. Ko je pa porabil 3 zavitke vašega izvrstnega čaja in dve flašici vašega ces. kr. priv. tekočega „basorina" iz zelišč, bil je popolnoma dober. Tudi jaz se zdravim z vašim čajem dvakrat na leto, in sem prepričan, da mi dobro dé. Izrekši še enkrat svojo zahvalo ostajam s spoštovanjem

Michael Holdampf,
najemnik posestva v Naszály p. Totis na Ogerskem.

Gospod Francu Wilhelmu, lekarju v Neunkirchen. London 5. prosinca 1876.

Več let sem rabil Vaš kričistilni čaj zoper protin in putiko, in le ta mi je pomagal, da sem zdaj zdrav. S spoštovanjem

C. F. Dorn,
London, 46 Museum Street, po eg Britsch Museum.

Gospod Francu Wilhelmu, lekarju v Neunkirchen. Oroszmező 9. prosinca 1876.

Ne morem, da bi se ne zahvalil za Vaš Wilhelmov kričistilni čaj zoper protin in putiko, ker me je dve leti trgalo po nogah, in me je le Vaš čaj ozdravil, kar vsakemu rad povem.

Vaš udani

Heinrich Ruhestörer, davkar.

Pravega izdeluje le

Franc Wilhelm, *lekar v Neunkirchen.* (Dol. Avstrija).

Za zavitek, na 8 kosov razdeljen, po zdravniškem ukazu pripravljen, z navodom v raznih jezikih. velja 1 gl., in 10 kr. za zavoj.

Svarilo. Varovati se je ponarejenih reči, in zmirom se mora zahtevati *„Wilhelmov* kričistilni čaj zoper protin", ker se izdeluje več takih ponarejenih čajev zoper protin in putko, pred kterimi vsacega svarim. (4)

Pravi Wilhelmov kričistilni čaj zoper protin in putiko imajo na prodaj:

Peter Lasnik, trgovec v Ljubljani, *Ant. Leban*, lekar v Postojni, *Karl Šavnik*, lekar v Kranji, *Fr. Wacha*, lekar v Metliki, *Dom. Rizzoli*, lekar v Novemmestu.

Izdajatelj in odgovorni urednik Filip Haderlap.

J. Blaznikovi nasledniki v Ljubljani.